

ESG TAMOYILLARI ASOSIDA SUG'URTA MAHSULOTLARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ISTIQBOLLARI

Kadirov Raxim Karimovch
Toshkent xalqaro universiteti
mustaqil tadqiqotchisi

<https://orcid.org/0009-0002-8580-451X>

e-mail: kadirovrahim@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezisda ESG tamoyillari asosida sug'urta mahsulotlarini diversifikatsiya qilishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilinadi. ESG yondashuvi sug'urta portfelini kengaytirish, risklarni samarali taqsimlash va sug'urta bozorining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim omil ekani asoslanadi.

Kalit so'zlar: ESG tamoyillari; sug'urta mahsulotlari; diversifikatsiya; yashil sug'urta; barqaror rivojlanish.

Bugungi kunda global moliya bozorlarida barqaror rivojlanish tamoyillarining ustuvor yo'nalishga aylanishi sug'urta sektorida ham yangi yondashuvlarni shakllantirmoqda. Xususan, ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillarining joriy etilishi sug'urta kompaniyalarini nafaqat an'anaviy moliyaviy risklarni, balki ekologik, ijtimoiy va boshqaruv bilan bog'liq risklarni ham hisobga olgan holda faoliyat yuritishga undamoqda. Ushbu jarayonda sug'urta mahsulotlarini diversifikatsiya qilish ESG yondashuvining muhim amaliy natijalaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

ESG tamoyillariga asoslangan mahsulot diversifikatsiyasi sug'urta kompaniyalariga yangi bozor segmentlarini qamrab olish, risklarni samarali taqsimlash va uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlash imkonini beradi. Ekologik xavflarni sug'urtalash, iqlim o'zgarishi bilan bog'liq risklar, yashil

energiya loyihalari hamda ijtimoiy ahamiyatga ega sohalarni qamrab oluvchi sug'urta mahsulotlari ushbu jarayonning asosiy yo'nalishlari hisoblanadi. Natijada sug'urta portfelining tarkibi kengayib, kompaniyalarning raqobatbardoshligi oshadi.

O'zbekiston sug'urta bozorida olib borilayotgan institutsional islohotlar, "yashil iqtisodiyot"ga o'tish bo'yicha davlat strategiyalari va xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik ESG tamoyillari asosida sug'urta mahsulotlarini diversifikatsiya qilish uchun muhim shart-sharoitlarni yaratmoqda. Shu bilan birga, amaliyotda ESG yondashuvlariga asoslangan sug'urta mahsulotlarining cheklanganligi va metodologik asoslarning yetarli darajada shakllanmaganligi ushbu yo'nalishni chuqur ilmiy tahlil qilish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Shu nuqtai nazardan, ESG tamoyillari asosida sug'urta mahsulotlarini diversifikatsiya qilish istiqbollari o'rganish dolzarb ilmiy va amaliy ahamiyatga ega bo'lib, mazkur ish ushbu jarayonning asosiy yo'nalishlari, imkoniyatlari va muammolarini yoritishga qaratilgan.

Sug'urta mahsulotlarini ESG tamoyillari asosida diversifikatsiya qilish masalalari xalqaro regulyatorlar va tahliliy markazlar tomonidan keng o'rganilmoqda. International Association of Insurance Supervisors materiallarida ESG risklarini sug'urta mahsulotlari dizayni va portfel boshqaruviga integratsiya qilish sug'urta bozorida barqarorlikni oshirish va mahsulot turlarini kengaytirishning muhim omili sifatida baholanadi [1].

Yevropa sug'urta bozori tajribasi European Insurance and Occupational Pensions Authority tadqiqotlarida yoritilib, ESG yondashuvlari asosida ishlab chiqilgan mahsulotlar sug'urta kompaniyalarining mahsulot portfelini diversifikatsiya qilish, mijozlar ishonchini oshirish va uzoq muddatli risklarni kamaytirishga xizmat qilishi ta'kidlanadi [2].

Shuningdek, konsalting tadqiqotlarida ESG tamoyillariga mos sug'urta mahsulotlari bozor talabiga tez moslashuvchanlikni ta'minlab, yangi bozor

segmentlarini shakllantirishi ko'rsatilgan. McKinsey & Company tahlillariga ko'ra, ESGga asoslangan mahsulot diversifikatsiyasi sug'urta kompaniyalarining raqobatbardoshligini oshirish bilan birga, uzoq muddatli daromad barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi [3].

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, ESG tamoyillariga asoslangan yondashuv sug'urta mahsulotlarini diversifikatsiya qilish jarayonida muhim strategik omil hisoblanadi. ESG yondashuvi sug'urta kompaniyalariga mahsulot portfelini faqat an'anaviy risk turlari bilan cheklab qolmasdan, ekologik, ijtimoiy va institutsional risklarni qamrab olgan yangi yo'nalishlarda kengaytirish imkonini beradi. Natijada sug'urta mahsulotlari tarkibi boyib, bozor ehtiyojlariga moslashuvchanlik ortadi.

Environmental (E) tamoyili doirasida diversifikatsiya, avvalo, ekologik va iqlim bilan bog'liq risklarni sug'urtalash mahsulotlarining paydo bo'lishiga olib keladi. Qayta tiklanuvchi energiya loyihalari, energiya samaradorligi, ekologik javobgarlik va iqlim risklari sug'urtasi kabi mahsulotlar sug'urta portfelining ekologik yo'nalishini kuchaytiradi. Ushbu mahsulotlar orqali sug'urta kompaniyalari uzoq muddatli va kamroq korrelyatsiyaga ega risklarni qamrab olib, portfel risklarini diversifikatsiya qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Social (S) tamoyili asosida mahsulot diversifikatsiyasi aholining moliyaviy himoyasini kuchaytirishga qaratilgan sug'urta mahsulotlarining rivojlanishini ta'minlaydi. Qishloq xo'jaligi sug'urtasi, iqlim o'zgarishi natijasida yuzaga keladigan ijtimoiy risklar, sog'liqni saqlash va ekologik xavfsizlik bilan bog'liq sug'urta mahsulotlari ushbu yo'nalishning amaliy ko'rinishidir. Bu mahsulotlar sug'urta bozorining ijtimoiy funksiyasini kuchaytirib, barqaror rivojlanish maqsadlariga xizmat qiladi.

Governance (G) tamoyili sug'urta mahsulotlarini diversifikatsiya qilishda boshqaruv va institutsional sifatni oshirishga qaratilgan. ESGga asoslangan boshqaruv tizimi mahsulotlarni ishlab chiqishda risklarni

chuqurroq baholash, shaffoflikni ta'minlash va uzoq muddatli barqarorlikni hisobga olishni talab qiladi. Bu esa sug'urta kompaniyalarining yangi mahsulotlar bo'yicha ishonchliligini oshirib, investorlar va mijozlar ishonchini mustahkamlaydi.

O'zbekiston sug'urta bozori tahlili shuni ko'rsatadiki, ESG tamoyillariga asoslangan mahsulot diversifikatsiyasi hozircha cheklangan darajada amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, "yashil iqtisodiyot"ga o'tish bo'yicha davlat siyosati, ekologik loyihalarning kengayishi va xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik ESGga mos sug'urta mahsulotlarini rivojlantirish uchun muhim imkoniyatlar yaratmoqda. Bu holat sug'urta kompaniyalarining mahsulot strategiyalarini qayta ko'rib chiqish zarurligini ko'rsatadi.

Natijalar muhokamasi shuni ko'rsatadiki, ESG tamoyillariga asoslangan mahsulot diversifikatsiyasi sug'urta kompaniyalarining risklarni taqsimlash imkoniyatlarini kengaytiradi, daromad manbalarini diversifikatsiya qiladi va bozor barqarorligini oshiradi. Biroq ushbu jarayonni samarali amalga oshirish uchun normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, ESG risklarini baholash metodologiyalarini rivojlantirish va institutsional salohiyatni mustahkamlash muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, tahlil natijalari ESG tamoyillari sug'urta mahsulotlarini diversifikatsiya qilishning nazariy va amaliy poydevorini tashkil etishini hamda O'zbekiston sug'urta bozorining barqaror va innovasion rivojlanishi uchun muhim omil ekanini tasdiqlaydi.

O'tkazilgan ilmiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillari sug'urta mahsulotlarini diversifikatsiya qilish jarayonida fundamental nazariy va metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. ESG yondashuvi sug'urta kompaniyalariga mahsulot portfelini faqat an'anaviy risk turlari doirasida emas, balki ekologik, ijtimoiy va boshqaruv bilan bog'liq risklarni qamrab olgan holda kengaytirish imkonini beradi.

Natijada sug'urta bozorining moslashuvchanligi va barqarorligi oshadi.

Tadqiqot natijalari ESG tamoyillariga asoslangan mahsulot diversifikatsiyasi sug'urta kompaniyalarining risklarni taqsimlash samaradorligini kuchaytirishini, daromad manbalarini kengaytirishini hamda uzoq muddatli moliyaviy barqarorlikni ta'minlashini tasdiqlaydi. Xususan, ekologik va iqlim risklariga yo'naltirilgan sug'urta mahsulotlari sug'urta portfelida kamroq korrelyatsiyaga ega risklarni shakllantirib, tizimli xavflarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, ESG tamoyillarining ijtimoiy va boshqaruv tarkibiy qismlari sug'urta mahsulotlarining ijtimoiy ahamiyatini oshirib, sug'urta kompaniyalarida shaffof va mas'uliyatli boshqaruvni shakllantirishga olib keladi. Bu esa sug'urta bozorida ishonch muhitini mustahkamlab, investorlar va mijozlar faolligining ortishiga zamin yaratadi.

Umuman olganda, ESG tamoyillari asosida sug'urta mahsulotlarini diversifikatsiya qilish O'zbekiston sug'urta bozorining barqaror, innovatsion va ijtimoiy mas'uliyatli rivojlanishini ta'minlashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bo'lib, ushbu yo'nalish sug'urta sektorini uzoq muddatli strategik rivojlantirishning ustuvor omillaridan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. International Association of Insurance Supervisors (IAIS). *Application Paper on the Supervision of Climate-related Risks in the Insurance Sector*. – Basel: IAIS, 2021. – 36 p.
2. European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA). *Prudential Treatment of Sustainability Risks*. – Frankfurt am Main: EIOPA, 2022. – 58 p.
3. McKinsey & Company. *Insurance and Sustainability: ESG as a Source of Competitive Advantage*. – New York: McKinsey Global Institute, 2021. – 72 p.